

közlemények

Ebben a rovatban a Budapesti Műszaki Egyetem Központi Könyvtára /MűEK/ beszámolókat, tudósításokat, módszertani tanácsokat stb. közöl a műszaki felsőoktatási könyvtárhálózat számára. Kérjük a műszaki egyetemi könyvtárosokat, hogy közleményeiket a MűEK hálózati és módszertani csoportjának megküldeni sziveskedjenek.

027.7:021.6

A MŰSZAKI FELSOROKTATÁSI KÖNYVTÁRHÁLÓZAT 1962-BEN

dr. Móra László

Az 1962. évi statisztikai adatszolgáltatás elemzése és vizsgálata szerint hálózatunk az elmúlt időszakban tovább fejlődött. A számoszlopok mögül előtűnik a fejlődés mérve és üteme, a hasznos tanulságok kijelölik az irányt, amelyet követni kell a haladás, a hálózati munka hatékonyságának növelése érdekében.

A KÖNYVTÁRAK SZÁMA ÉS MEGOSZLÁSA

1962-ben a műszaki felsőoktatási könyvtári hálózatban működött könyvtárak^x száma:

Budapesti Műszaki Egyetem /BME/	61 tanszéki könyvtár
Építőip. és Közl. Műsz. Egy. /EKME/	42 " "
Nehézip. Műszaki Egy. /Miskolc/	1 közp. könyvtár 29 " "
Veszprémi Vegyip. Egyetem	1 " " 13 " "

Összesen: 2 közp. könyvtár 145 tanszéki könyvtár

A tanszéki könyvtárak megoszlása állománykategóriák szerint:

^x A hálózati statisztikára vonatkozó rendelkezés értelmében a hálózati központ, a Budapesti Műszaki Egyetem Központi Könyvtára adatai külön szerepelnek.

Kötet szám	1961	1962
200 alatt	5	5
201-400	4	4
401-600	7	5
601-1000	11	13
1001-5000	94	96
5001-10000	16	17
10001-20000	3	5
Tansz.kvtár	140	145

A táblázatból kitűnik, hogy hálózatunkban a tanszéki könyvtárak túlnyomó többsége /közel 80 %/ az 1000 - 10 000 kötetes szakkönyvtárak kategóriájába esik. A tanszéki könyvtárak teljes állományának és a könyvtárak számának összevetéséből megállapítható, hogy hálózatunkban a tanszéki könyvtárak átlagos állománya 3150 dokumentum.

A két központi könyvtár állománya:

Nehézipari Műsz.Egyet.Közp.Könyvtára	99503 könyvt.egység
Veszprémi Vegyip.Egyet.Közp.Könyvtára	26294 " "

Összesen: 125797 könyvt.egység

A hálózat teljes állománya:

2 központi könyvtár	125 797 könyvt.egység
145 tanszéki könyvtár	456 528 " "

Összesen: 582 325 könyvt.egység

AZ ÁLLOMÁNY GYARAPODÁSA ÉS ÖSSZETÉTELE

A hálózat leltárba vett állománya:

	1962.dec.31-én	1962.évi gyarapodás	Növekedés %-ban
Könyv	417 940	37 066	9,7
Polyóirat	89 854	10 214	12,8
Aprónyomt.	15 807	2952	22,9
Egyéb	58 724	6962	13,4

A teljes állomány az elmúlt év folyamán 14 százalékkal gyarapodott. Az egyes dokumentumfajták növekedési arányát vizsgálva megállapíthatjuk, hogy a viszonylagos gyarapodás legnagyobb az aprónyomtatványok /prospektusok, kisebb nyomtatványok stb./ csoportjában, ahol közel 1/4-ével nőtt meg az anyag. E kategória nagymértvű gyarapodásában közrejátszott a Központi Könyvtár kezdeményezésére kiadott rektori körlevél /21/1961./, amely a prospektusok, gyártmánykatalógusok stb. gyűjtését a szaktanszékekre decentralizálta, és csak a vételárán beszerzett prospektusokat hagyta a Központi Könyvtárban. A növekedés ütemét tekintve második helyen az ún. egyéb dokumentumok /mikrofilm, szabadalom, szabvány, térkép, fordítások stb./ állnak, melyeknél a múlt évi gyarapodás közel 1/8-a a dokumentumfélések össz-állományának. E két csoportba soroló nem könyvszerű dokumentumfajták gyarapodásának üteme jóval meghaladja a hagyományos kiadványok /könyv, folyóirat/ kb. 10 %-os növekedését. A hálózatba tartozó könyvtárak az állomány gyarapítására 1962-ben 3 402 628 Ft-ot költöttek, ez az összeg az 1961. év hasonló összegéhez /3 063 681 Ft/ viszonyítva 13 %-os növekedést jelent.

Ha megvizsgáljuk az állomány százalékos összetétele szempontjából a két műszaki könyvtárhálózatot, azt tapasztaljuk, hogy az üzem-, vállalati, tervező- és kutatóintézetek 905 műszaki szakkönyvtárát magában foglaló műszaki termelési könyvtári hálózatban is az állománygyarapodás hasonlóan alakul: 1961-ben például kb. 50 %-al nőtt meg a fotokópiák, mikrofilmek stb. száma, és mintegy 25 % körül gyarapodott a prospektusok, szabványok stb. állománya.² Mindkét hálózat híven illusztrálja a műszaki szakkönyvtárak gyarapításában bekövetkezett fejlődés irányát, amely a hagyományos kiadványfajtáktól a nem könyvszerű dokumentumok javára tolódik el.

ÁLLOMÁNY ÉS OLVASÓFORGALOM

1962-ben a hálózat teljes állományának számszerűleg kb. a felét tanulmányozták: 147 000 dokumentumot helybenolvasás és 141 000-et pedig kölcsönzés formájában. Helybenolvasáshoz leginkább a folyóiratokat használták, az olvasótermi használatra igénybevett folyóiratok egységsszáma /79 000/ a teljes hálózati folyóiratállomány 90 %-ának felel meg. Otthoni olvasásra történő kölcsönzésekénél azonban továbbra is a könyvek vezetnek 110 000 kötettel, ami kevesebb, mint a teljes könyvállomány negyedrésze. A könyvek forgalmának ez a statisztikája is arra figyelmeztet, hogy a könyvanyag tekintélyes része elavult, főlős könyv, melyek leválasztása és kivonása a hálózati munka soronkövetkező súlyponti feladatai közé kívánczik.

A tárgyidőszak állomány- és olvasóforgalmának összevetése az előző év adataival öröndetes eredményhez vezet:

	1961. év	1962. év
Helybenolvasásra kiadott könyvt. egységek	108 485	147 049
Kikölcsönzött könyvtári egységek	92 618	141 581
Állományforgalom	201 103	288 630

² BALÁZS Sándor - SZABOLCSKA Ferenc: A műszaki termelési könyvtári hálózat fejlődése 1961-ben. = MKT 1962. 3. szám 1.p.

Az állomány használata tehát az elmúlt évben kb. 40 %-al megnövekedett és ez a hálózati munkánk egyik jelentős következménye. Hasonló a helyzet a könyvtárat használó személyek számának növekedésénél /közel 50 %/. Megjegyezzük, hogy a tanszékek egy része még nem vezet nyilvántartást a helybenhasználatról, így e számadatok a valóságosnál kisebbek.

	1961. év	1962. év
Helybenolvasók száma	59 244	75 150
Köloszónsók száma	44 855	73 332
Olvasók száma	104 099	148 482

A HÁLÓZAT DOLGOZÓI

A hálózatban foglalkoztatott főfoglalkozású könyvtárosok száma az 1961. évi 29-ről 1962-ben 35-re emelkedett. Ezek közül azonban a tanszékeken dolgozó 6 főfoglalkozású könyvtáros létszáma évek óta változatlan. Ez a szám sajnálatosan kevés, ha tekintetbe vesszük a műszaki felsőoktatási hálózat kiterjedt voltát és e könyvtárakra háruló feladatok fontosságát.

A hálózatban a tanszékeken a könyvtári munkát 96 %-ban oktatók és adminisztrátorok végzik, akik hivatali elfoglaltságuk mellett látják el a könyvtári munkát.

A részfoglalkozású tanszéki könyvtárosok száma és szakképzettsége:

Egyetem	Tansz.kvt.	Dolgozók száma	Középfok	Alapfok	Szakképz. nélkül
BME	62	113	5	39	69
ÉKME	41	69	-	21	48
Miskolc	29	48	1	17	30
Veszprém	13	13	-	-	13
Összesen:	145	243	6	77	160

E részfoglalkozású könyvtárosok túlnyomó többsége, összesen kétharmada nem rendelkezik könyvtári szakképzettséggel. Fokozza a nehézséget az a tény is, hogy a személyi fluktuáció következtében az alapfokú képzésben részesültek száma is csökken. Parancsoló szükség tehát a tanszéki könyvtárosok alapfokú tanfolyamát évről-évre megszervezni - lehetőleg kötelező jelleggel - azok részére, akik még nem ré-

szesültek szakképzésben. Est a gyakorlati igényeken kívül a múlt évben kiadott képesítési rendelet is előírja /148/1962.M.M.utasítás/, melynek vonatkozó pontja /1.§. 2./ értelmében a könyvtári munkát napi 8 órán belül ellátó dolgozóknak is legalább alapfoku képesítést kell szerezniük.

A tanszéki dolgozók könyvtárosi szakképzettségének hiányával némileg összefügg a hálózati munka leggyengébb pontja, a bibliográfiai tevékenység hiánya is /a dokumentációról nem is beszélve/.1962-ben a hálózaton belül nyomtatásban vagy sokszorosításban nem jelent meg bibliográfia. Míg 1961-ben 4 bibliográfia készült 1276 tétel-számmal, a fordítások száma is kevesebb volt, mint egy évvel ezelőtt; 1962-ben ugyanis az 1961. évi 1276-al szemben csak 1035 fordítás készült.

A HÁLÓZATI STATISZTIKA KIÉRTÉKELÉSE

Az elmúlt év könyvtári munkáját számokban rögzítő statisztikai adatok elemzése sok tanulsággal szolgál a szakmai irányítást végző hálózati központ számára. Az eredmények a hálózati munka szervezetségéről tanuskodnak. A hiányosságok ugyanakkor arra intenek, hogy még számos feladat megoldása szükséges. Ezek közül felsorolunk néhányat, melyeket a közeli, illetve távlati tervünkbe beillesztve meg kell valósítanunk:

1. Fokozni kell a műszaki szakkönyvtárakban nélkülözhetetlen nem könyvszerű dokumentumok gyarapításának arányát. Ki kell dolgozni a hálózatunk sajátos viszonyaihoz alkalmazva e kiadványok kezelésének és nyilvántartásának irányelveit.
2. Tovább kell fejleszteni a tanszéki könyvtárak olvasószolgálati munkáját az állomány jobb kihasználása érdekében. A munka helyes megszervezéséhez a helybenolvasás nyilvántartása is hozzátartozik.
3. A tanszékek véges könyvespolcaint elfoglaló elavult és fölös anyag központi kivonásának kérdését hatékonyan meg kell oldani. E cél megvalósítására esetleg a távlati tervbe beke-
rülhetne az egyetem tanszékeinek fölös anyagát befogadó hálózati központi tárolóraktár felállítása.
4. Rendezni kell a tanszéki könyvtárosok helyzetét. Elsősorban ki kell dolgozni a főfoglalkozású tanszéki könyvtárosok fejlesztési tervét. A részfoglalkozású dolgozók számára a könyvtári munka ellátásához szükséges munkaidőt és az egyéb tárgyi feltételeket biztosítani kell. Szükséges, hogy a könyvtári munkát ellátó dolgozók a tanfolyamok kötelező elvégzésével az alapfoku szakképzettséget megszerezzék.
5. Meg kell szervezni a hálózat részére a bibliográfiák, fordí-

tások és a dokumentációs munka irányítását. Gondoskodni kell a dokumentációs módszerek és szolgáltatások terjesztéséről, meg kell teremteni a lehetőséget, hogy az oktatók dokumentalista szakképzésben részesüljenek.

6. Növelni kell a hálózati központ szakmai irányító munkáját, az alközpontok a saját tanszéki könyvtáraik irányában fokozzák hálózati-módszertani tevékenységüket.

A műszaki felsőoktatási könyvtárhálózatra váró fokozott feladatok a hálózat minden dolgozójától jobb munkaszervezést, szakszerűbb és színvonalasabb könyvtári munkát igényelnek. A felsőoktatás korszerűsítését, a műszaki tudományos kutatást csak több és jobban szervezett könyvtári munkával tudjuk hatékonyan segíteni.

— 0 —
0